

UNGVÁRI-ZRÍNYI KATA

Terek, képek dimenziói

Csóka Szilárd Zsolt két festménysorozata kapcsán

Csóka Szilárd Zsolt festészete ciklusokba rendeződik. Korábbi munkái egyetlen központi motívum köré szerveződő tájképhez képest, az utóbbi év anyagát pedig figuratív, de nem kevésbé szürreális hatású portrék és kompozíciók alkotják.

A két ciklus közös vonása, hogy mindkettő festményeiben síkok, képek, dimenziók és nézőpontok váltakoznak vagy csúsznak egymásba. A képek tere sohasem egységes - mindig meghajlik egy kicsit a perspektíva vagy a felület, így a szemlélő tekintete előtt több különböző, valószerűtlenül párhuzamosan létező tér nyílik meg.

A négyszög útja

Az első, szürreális tereket megjelenítő ciklusban a metafizikus festészet és az absztrakt expresszionizmus keveredik egyedi módon, a gesztusfestészet hatása alatt. Első látásra erős hangulatú tájképet látunk – a közelebbi vizsgálat során viszont kiderül, hogy, bár a konstruktív erős tájképi referenciákat aktivál, és egy meghatározott helyszín élményét nyújtja, részletei mégsem azonosíthatóak. A formák, amelyek addig „tárgyaknak” vagy „tájelemeknek” tűntek, tekintetünk alatt újból festészeti nyomokká vedlenek vissza. Különös, mitikus tereket szemlélünk, amelyek egyszerre reprezentált, képi terek, de az anyag szintjén (a festék matériájában) megvalósuló, metafizikus terek is. Bizonyos szempontból a sok festmény egyetlen alkotássá áll össze; ismétlődik a látványok jellege is: a hely, amely ismerős, de nincs sehol, a dimenzió, amely önmagát kínálja fel, a tükröződés, amiben világok esnek darabokra. Az ember térben/tájban való jelenléte érezhető, és ez az antropocén feszültségét is hordozza.

A korábbi Csóka-festmények felület-kísérletei ebben az anyagban megalapozott, összefogott rendszerekbe épülnek be, jól irányított fókusszal és koherens viszonyokkal. A felületkezelés rendkívül széles spektrumot fed le (a lazúros oldottságtól a kvázi szobrászi lenyomatokig), és ez a sokféleség komplex harmóniává áll össze a felületen. A látvány egyszerre folyamatos és fragmentált, hatása alatt nem vesszük észre, hogy a szemlélődés közben mikor váltottunk perspektívát, síkot, anyagot, vagy hol kapcsolt át a tér egy rejtett portálon át az idő dimenziójába.

A képek visszatérő motívuma a négyszögű elem. Legtöbbször hirdetőtáblaként jelenik meg, de a sorozat játékában lehet deszkalap, paraván, fal, móló, híd, tutaj, sátorlap, vitorla vagy kiterített textília is.

Csóka Szilárd Zsolt

Az ismétlődés szembetűnő, ezért az elvont konnotációkra irányítja figyelmünket, és megpróbáljuk megfejteni. Egyrészt kijelölt, stabil hely a térben; meghatároz síkokat, áthatol a differenciálatlan úron. Olykor (támasz)felületet, vagy éppen ajtó/ablaknyílást képez, amely a tömeget megbontva szabad átjárást biztosít. Legtöbbször azonban olyan felület, amely tükröz vagy megjelenít; ha a befogadói pozíciókat tudatosan megélve tekintünk rá, felfedezhetjük a helyzet enyhe iróniáját: a négyzet magára a vászonra emlékeztet, aminek felületét bámuljuk – *a négyzet maga a kép*. Képeket nézünk és keresünk a képeken, saját képeinkhez viszonyítva mindet. S ezek egymásutániségában, a képsorok összetett hálójában, oda-visszacsatolásaik között valahol megteremtődik a valóság.

Révedő tekintetek, virtualitás

Csóka figuratív, realistább ciklusa jelenleg is bővül és fejlődik, de a friss anyag határozottan körvonalazódik és leágazásaiban is következetes irányokat jelöl. A ciklus elemei kortárs zsánerképeknek is nevezhetők. Témájuk a korunkra jellemző elrévedés, „bambulás”, jelen-nem-lét. A merengő, álmodozó vagy meditatív arcok gyakran tűnnek fel a művészettörténet során, de ezen állapotok esetében a figyelem befele irányul, és az ember nem szakad el teljesen élő formájától, hanem szellemének egyik velejáró képességét használja. Külső eszköz által generált virtuális tapasztalatkor viszont az ember önmagán kívül van, bizonyos értelemben megszűnik élni (maga a művész bábnak, halottnak, zombinak nevezi szereplőit). Korunkban a tudatos jelenlétre (mindfulness) való törekvés nem véletlen: a virtuális valóságok azt eredményezik, hogy az ember „csak van”, tetszhalott vagy zsidbadt, bénult állapotban leledzik. A jelenség társadalmi jelentőségét tekintve kijelenthető, hogy Csóka művészetében a portrékkal teli ciklus a szocio-festészet határait súrolja.

A gesztusfestészet módszere ezen az anyagon belül is hat, de a spontán kirobbanások egy sokkal kontrolláltabb formai rendszer keretein belül történnek. A munkák fókuszpontjai általában az arc és a gesztusok (gyakran telefon vagy más okos eszköz is látszik a kezekben, de sokszor csak a testtartás vagy a tekintet utal arra, hogy a szereplő képernyőt néz). Maga a kép pedig kollázs-szerűen összetett, több képből, sávokból és megtört mezőkből áll. A struktúra sokszor igen kreatívan az internetes felületek és közösségi média vizuális kompozícióit idézi, máskor pedig művészettörténeti referenciákat hoz elő – a képek feszültsége, érzelmi vibrálása, gyakran disztópikus jellege századfordulós irányzatokat (preraffaeliták, szecesszió) idéz, ugyanakkor a metafizikus festészet formavilágának hatása is érezhető a műveken (klasszikus szobrokra, szobortöredékekre emlékeztető emberi formák, drapériák, drámai, kísérteties fényhatások). Ami a virtuális valóságok képformáit illeti, a képmezőből ki- és becsúszó képek, a vízszintes sávok, fejlécek, idővonalak, függőleges folyamok és digitálisan generált kollázsok rendszerében felbomlik a kép. De megjelenik többek között a szelfi-formátum (a test-beállítások és a divatos, dizájnos esztétika mellett expliciten, a munkák címeiben) és a képernyők külvilágra vetülő, sajátos fényhatásai is.

A dimenziók közti váltás mindkét képciklus esetében megtörténik. Felszínre kerül így valamiféle magány: terek és az elem magánya, az egyén elszigeteltsége – valamint a fizikai tér és a jelenlét kettősségei. Csóka festményei olyan élményeket kínálnak, melyek legtöbbször számára ismerősek. Párhuzamos valóságaik az életnek egyfajta töredékes, mégis gazdag tapasztalatát teszik lehetővé.